

Михайло Теплюк

доктор юридичних наук,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України,
заступник Керівника Апарату Верховної Ради України –
керівник Головного юридичного управління
(Київ, Україна)
tepljuk@v.rada.gov.ua

Олексій Ющик

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
головний науковий співробітник відділу
конституційного права та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
(Київ, Україна)
al-yus@i.ua

УДК 340

ЮРИДИЧНА ДОКТРИНА: ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

АНОТАЦІЯ. У статті наголошено, що в контексті реформування правової системи необхідно розглядати не правову, а юридичну доктрину, зорієнтовану на органічну єдність держави та права, в якій право є необхідною формою функціонування держави. При цьому поняття “правова доктрина” не заперечується, однак воно має отримати своє визначення у співвідношенні з поняттям “юридична доктрина”. Стверджується, що поняття юридичної доктрини відбиває необхідність існування офіційної позиції суб’єкта здійснення політико-правових реформ щодо підходів, принципів, ідей і положень, якими визначаються мета, напрями та способи державно-правового будівництва і які становлять основу правової політики держави. Підкреслено, що серцевину юридичної доктрини повинен становити юридичний механізм публічної влади, який визначено як систему публічно-владних відносин, що включає у себе партійно-політичну, державну і самоврядну підсистеми організації та здійснення влади в суспільстві і має забезпечити цільову, функціональну й організаційну єдність публічної влади як суб’єкта національної ідеї, забезпечити поступальний і стабільний розвиток України у зовнішніх умовах нестійкого розвитку світу. Зазначено, що національна ідея є вихідним пунктом, який у юридичній доктрині має конкретизуватися через ідеї суверенної, незалежної, демократичної,

© Михайло Теплюк, Олексій Ющик, 2022

соціальної, правової держави, задекларованої в ст. 1 Конституції України. Реалізація цих ідей визначає зміст усіх реформ українського суспільства і держави. Пріоритетне значення, у формуванні поняття юридичної доктрини, має дослідження феномена публічної влади. Публічна влада здійснюється у формах держави та місцевого самоврядування, взаємодію яких визначає Конституція України, передусім на рівні її засад. Проте відсутність концептуальної єдності засадничих конституційних положень зумовлює необхідність їх зміни, яку згідно з чинною Конституцією затверджує всеукраїнський референдум.

Ключові слова: держава; право; юридична доктрина; правова доктрина; публічна влада; юридичний механізм публічної влади; національна ідея.

Конституювання України як правової держави потребує проведення низки політико-правових реформ з метою переходу суспільства до політичної системи, в якій буде сформована та функціонуватиме держава, підпорядкована принципу верховенства права (“правова держава”). Здійснення таких реформ вимагає відповідного *суб’єкта* реформ, який, по-перше, усвідомлює *поняття* правової держави; по-друге, має чітке уявлення про *правову систему*, що відповідає вказаному поняттю правової держави; по-третє, здатний визначити та здійснити державно-правові реформи, необхідні й достатні для створення належної правової системи, в якій держава буде діяти як правова.

Необхідною *передумовою* появи суб’єкта зазначених реформ в Україні є високий рівень національної правової культури. Водночас натеper рівень національної правової культури є неприпустимо низьким, на що вказують вкрай високий рівень корумпованості влади, значне зростання злочинності й тотальний правовий нігілізм у суспільстві. Отже, існує суспільна потреба у формуванні національної правової культури вищого рівня, реалізація якої (потреби) вимагає зусиль суспільства і держави щодо розробки та здійснення на наукових засадах відповідної *правової політики*.

За цих умов здійснення *ефективних* політико-правових реформ потребує науково обґрунтованих рекомендацій та визначення чітких параметрів необхідних реформ і шляхів їх реалізації, формулювання *юридичної доктрини* як теоретико-директивної основи вказаної правової політики.

Однак нечисленні наукові праці з проблематики правової доктрини не складають уявлення *цілісної доктрини реформування держави*, зазвичай виходячи з поділу правової системи за галузевою ознакою¹. До того ж

¹ *Правова доктрина України, т 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція* (Петришин О заг ред, Право 2013); *Правова доктрина України, т 2: Публічно-правова доктрина України* Битяк Ю заг ред, Право 2013); *Правова доктрина України, т 3: Доктрина приватного права України* (Кузнецова Н заг ред, Право 2013); *Правова доктрина України, т 4: Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права* (Шемшученко Ю заг ред, Право 2013); *Правова доктрина України, т 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку* (Таций В, Борисов В заг ред, Право 2013); І Семеніхін, *Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз* (Юрайт 2012);

таким собі незмінним “супутником” правової доктрини України останнім часом є так звані “міжнародні стандарти”, на які має орієнтуватися її правова система². Зокрема, С. Максимов пише:

Реформування правової системи України є складним процесом, який поєднує в собі як прагнення до відповідності світовим стандартам і гуманістичним цінностям, насамперед таким, як права людини, верховенство права і демократія, так і створення засобів для адекватної відповіді на виклики сучасного світу, пов’язані із глобалізацією, політичною нестабільністю, економічною кризою тощо. Такий процес вимагає особливої уваги до інтелектуальної основи розв’язання цих складних питань – юридичної науки в її єдності зі світоглядними та методологічними передумовами, з одного боку, та юридичною практикою – з другого. Правова наука є важливим інструментом розвитку та удосконалення права і правової системи в цілому. Найбільш концентровано прояв її практичної функції виявляється у правовій доктрині³.

Це слушне, як здається на перший погляд, міркування насправді містить у собі логічну помилку, яка веде до хибного висновку. Спершу стверджується, що особлива увага вимагається до *юридичної науки* і *юридичної практики*, а далі це поняття звужується до *правової науки* як важливого інструменту удосконалення *права* і *правової системи* загалом. Таким чином із поля зору випадає держава. Утім, *юридична наука* має справу не тільки із правом, правовою системою; предметом юридичної науки є також *держава*. А якщо вести мову про правову реформу, то це не реформа права, а реформа держави як суб’єкта управління, для якого право є *іманентною формою* його функціонування⁴.

У процесі реформи змінюється *держава* з її правовою формою, а не сама лише правова форма, яка без держави не існує, так само як і держава без неї.

Очевидно, що в контексті *реформування* правової системи необхідно розглядати не правову, а *юридичну доктрину*, зорієнтовану на органічну єдність *держави* та *права*, в якій право є *необхідною формою* функціонування держави. При цьому поняття “правова доктрина” не заперечується, однак воно має отримати своє визначення у співвідношенні з поняттям “юридична доктрина”.

Є Євграфова, ‘Доктрини та концепції у правовій системі України: форми і сфери застосування’ (2010) 5 Право України 77–84; С Максимов, ‘Правова доктрина: філософсько-правовий підхід’ *Правова доктрина України, т 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція* (Петришин О заг ред, Право 2013) 58–93.

² *Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України* (Кубко Є заг ред, Юридична практика 2013) 608.

³ Максимов (н 1) 58.

⁴ О Ющик, *Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні* (Інститут законодавства Верховної Ради України 1997) 13–14.

Попри значну кількість наукових праць із проблематики правової держави, досі не визначено характер зв'язку між поняттями “правова держава” та “правова реформа”. Відтак здійснення правових реформ в Україні не має загального спрямування на утвердження правової державності як практичного критерію вказаних реформ.

Однією з проблем, які у зв'язку із цим необхідно вирішувати юридичній науці, є проблема формування *поняття* юридичної доктрини, яке позначається словосполученням “юридична доктрина”. Як відомо, слово “доктрина” означає систему поглядів, концепцій і положень, керівний теоретичний і політичний принцип; а слово “юридична” має значення його у словосполученні “юридична наука”, тобто наука, що вивчає властивості держави і права. У такому розумінні “юридичне” означає “державне” і “правове” в їх органічному зв'язку та взаємодії.

Отже, *юридична доктрина України – це задекларована державною владою система офіційних поглядів щодо підходів, принципів, ідей і положень, якими визначаються мета, напрями та способи державно-правового будівництва і які становлять основу правової політики держави*⁵.

Цією дефініцією у понятті юридичної доктрини визначаються такі її ознаки, як *суб'єкт* (Українська держава), *формальний статус* (офіційний акт), а також *зв'язок* доктрини з *практикою* (реалізація її в правовій політиці). Цю загальну дефініцію ми розглядаємо як теоретичний *вихідний* пункт для формування змісту юридичної доктрини України.

Наступна конкретизація цього поняття потребує його розгляду як органічної єдності у ньому загального, особливого та окремого – *загальнодоктринальних* підходів і принципів, *спеціально-доктринальних* ідей і концепцій та конкретно-доктринальних парадигм і рішень. Усі вони мають скласти теоретичну основу, науковий фундамент державної правової політики, на якому можливе розгортання прикладних досліджень, спрямованих на наукове забезпечення реформ. Таким чином юридична доктрина забезпечить *систематизоване* розуміння комплексного реформування політичної та правової систем України на науковій основі, поєднає різні ідеї перетворень на основі *наукового методу сходження від абстрактного до конкретного*.

Водночас юридичну доктрину не слід уявляти як програму або план розвитку країни взагалі. Більшою мірою вона являє собою проєкт *юридичного механізму публічної влади*, що становить лише одну зі складових програми (плану) розвитку країни і визначає зміст *правової політики*. А остання становить тільки одну з багатьох частин засад внутрішньої і зовнішньої політики України, про які йдеться у ст. 85 Конституції України⁶.

⁵ О Ющик, ‘Юридична доктрина України: актуальність і науково-методологічні основи’ (2021) 2 Право України 18.

⁶ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 15.10.2022).

Юридичний механізм публічної влади ми визначаємо як систему публічно-владних відносин, що включає у себе партійно-політичну, державну і самоврядну підсистеми організації та здійснення влади в суспільстві, сформовану в процесі політичної та правової реформ. Такий юридичний механізм повинен забезпечити цільову, функціональну й організаційну єдність публічної влади як суб'єкта національної ідеї, забезпечити поступальний і стабільний розвиток України у зовнішніх умовах нестійкого розвитку світу.

Національна ідея – це ідея суверенної, незалежної, демократичної, соціальної правової держави, задекларованої у ст. 1 Конституції України, реалізація якої становить не вигаданий, декларативний тощо, а дійсний зміст усіх без винятку реформ українського суспільства і держави. Відтак актуалізується проблема визначення наукового поняття власне національної ідеї. Тут ми обмежимося тим, що зазначимо: ‘...національна ідея – не уявний пункт призначення, якого необхідно прагнути коли-небудь якось дістатися, а той орієнтир, завдяки якому чітко визначаються координати руху та його належний спосіб’⁷.

Взагалі ж, проблема організації та функціонування публічної влади в Україні виявилася доволі болючою, не в останню чергу через вади юридичного механізму, який виявляється неспроможним до виконання головного обов'язку держави – утвердження і забезпечення прав людини. Життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека людини не стали найвищою соціальною цінністю відповідно до чинної Конституції, передусім через неефективну організацію та функціонування публічно-владних інститутів державної влади та місцевого самоврядування, що не забезпечують належних гарантій прав і свобод людини.

А неефективність організації влади стала наслідком, зокрема, відсутності продуктивних наукових розвідок щодо юридичного механізму влади в Україні. Практиці національного державотворення бракує чітких уявлень про необхідність і напрями створення та реформування владних інститутів.

На нашу думку, потребує уваги насамперед методологічний аспект у наукових дослідженнях публічної влади, адже бракує єдиного концептуального бачення необхідних Україні реформ публічної влади. Це достатньо переконливо підтверджують неефективні спроби судової, територіальної, адміністративної та інших реформ, які здійснювалися без належного наукового забезпечення, зокрема, у процесі їх законодавчого визначення.

⁷ О Ющик, ‘Національна ідея: що це? (від утопій до теорії і практики)’ Голос України (6 лютого 2021) 10–1.

Формулюванню наукового поняття “публічна влада” було присвячене свого часу спеціальне дисертаційне дослідження⁸. У ньому, зокрема, було відзначено, що будь-який суб’єкт політичної влади у процесі політичної боротьби прагне надати своїй владі в суспільстві *публічної форми*, передусім форми державної влади, через те, що політична влада належить тільки якійсь певній частині суспільства, а тому вона неспроможна виконувати функцію управління цим суспільством задля *загальносуспільних* інтересів. Ці інтереси публічна влада реалізує тією мірою, якою вони збігаються з інтересами суб’єкта політичної влади.

Основними формами публічної влади в сучасних суспільствах є державна влада, яка реалізується органами держави в процесі державного управління, та місцеве самоврядування, що реалізується його органами. Взаємодію вказаних двох форм публічної влади визначає Конституція України, найперше, на рівні її засад. Водночас відсутність концептуальної єдності засадничих конституційних положень зумовлює необхідність їх зміни, що згідно з чинною Конституцією України має бути затверджена рішенням всеукраїнського референдуму.

З цими змінами пов’язуються також зміни багатьох інших конституційних положень, тому для забезпечення системності усіх таких змін *об’єктивно* необхідним стає ухвалення *всеукраїнським референдумом чинної Конституції України в новій редакції*. Остання стає *об’єктивно* необхідною на сучасному етапі розвитку української державності – як політико-правова основа концептуального визначення політичних і правових реформ в Україні. Ухвалення всеукраїнським референдумом Конституції України в новій редакції – ключова ланка стратегії конституційного процесу, від неї залежить успішність політичної та правової реформ, а з ними й реформування економічної та інших сфер життя виключно на правовій основі.

Конституція України, ухвалена на всеукраїнському референдумі, дає змогу визначити необхідну, на нашу думку, для України парламентську форму правління, запровадити потрібні владні інститути та адміністративно-територіальний устрій України як унітарної держави.

Чи не найбільш важливим питанням втілення ідеї *демократичної* держави стає доктринальне визначення взаємовідносин держави з народом, які необхідно будувати на таких засадах: по-перше, якісного й однозначного нормативного врегулювання їх на конституційному та законодавчому рівнях; по-друге, забезпечення ефективного контролю суспільства за дотриманням відповідних конституційних норм і законів усіма суб’єктами публічної влади, особливо в частині забезпечення вільного волевиявлення народу та встановлення дійсних результатів цього

⁸ М Теплюк, ‘Конституційно-правові проблеми організації публічної влади в Україні’ (дис канд юрид наук, 2008) 208.

волевиявлення за підсумками виборів і референдуму (Як показує життя, гострота цієї проблеми лише зростає, що яскраво продемонстрували вибори у 2020 р. президента США.); по-третє, запобігання узурпації влади народу державними органами (парламентом, главою держави, урядом, судами, центральною виборчою комісією) через обов'язкове створення дієвих *юридичних механізмів* такого запобігання. Достатньо нагадати нещодавній юридичний конфлікт в Україні між органом конституційної юрисдикції та главою держави, а також інші подібні конфлікти.

Стосовно концептуального визначення *взаємодії державної влади та місцевого самоврядування* юридичною доктриною передбачається, що зазначена взаємодія ґрунтується на засадничих конституційних положеннях, згідно з якими в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7), а органи державної влади й органи місцевого самоврядування *однаковою мірою* зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України (ст. 19 Конституції). На нашу думку, *місцеве самоврядування* належить конституційно визначити як *самостійне здійснення влади територіальними громадами*, право на яке визнається та гарантується державою, уточнивши формулювання ст. 7 Конституції України.

Здійснення політико-правових реформ відповідно до юридичної доктрини України потребує реального дотримання принципу *конституційної законності* в діяльності усіх владних структур, тобто неухильного виконання Конституції. Це означає не тільки *імперативність* застосування конституційних норм, а й вимагає забезпечити реальну *охорону Конституції* від її протиправної зміни та інших порушень її вимог. У зв'язку із цим у новій редакції Конституції України слід передбачити окремий розділ "Охорона Конституції", на основі якого має бути розроблено і запроваджено відповідний охоронний юридичний механізм. Такий юридичний механізм утворюють конституційні положення, за якими: 1) охорона Конституції України забезпечується у реалізації принципу *конституційної законності*; 2) охорона Конституції є обов'язком держави і справою усіх громадян України; 3) забороняється припинення або зупинення дії Конституції України чи її окремих положень, а внесення змін до Конституції України або її перегляд здійснюється виключно суб'єктами та у спосіб, які визначені Конституцією України, ухваленою всеукраїнським референдумом; 4) органу конституційної юрисдикції заборонено тлумачити Конституцію України таким чином, що будуть порушені встановлені нею права і свободи людини та громадянина або інші конституційні положення; 5) закони, інші правові акти або їхні окремі положення, визнані такими, що не відповідають Конституції України, визнаються нечинними з *дня набуття ними чинності*, якщо інше не встановлено рішенням суду про їх неконституційність; 6) ма-

теріальну шкоду, завдану неконституційними актами органів державної влади або їхньою дією на підставі цих актів громадянам та юридичним особам, відшкодовує держава в установленому законом порядку, а винні керівні особи несуть кримінальну відповідальність.

Інакше кажучи, комплексна правова реформа повинна бути доповнена здійсненням *конституційної реформи*. У поняття “конституційна реформа”, на нашу думку, помилково включаються будь-які конституційні зміни; це поняття ми пов’язуємо виключно зі змінами *порядку перегляду та ухвалення Конституції* разом із запровадженням спеціального механізму її охорони. Об’єктом і предметом *конституційної реформи* є Конституція як інституційне явище, а отже, суспільні відносини щодо її ухвалення, перегляду та охорони⁹.

Сформована відповідно до її *наукового* поняття, тобто діалектичної єдності його загального, особливого та одиничного моментів, юридична доктрина України являтиме собою теоретичне систематизоване знання про системне, комплексне реформування політичної і правової систем України на наукових засадах. А *наукова обґрунтованість* проекту нового юридичного механізму публічної влади, підтверджена участю у його розробці найбільш авторитетних наукових сил (Національної академії наук України та інших), є однією з необхідних гарантій його запровадження в життя. Наступну таку необхідну гарантію становитиме народовладдя, яке перевірятиме наукові ідеї народною практикою їх реалізації та у разі необхідності, коригувати відповідно до інтересів народу.

Нарешті, кілька слів щодо співвідношення понять юридичної доктрини та правової доктрини, про яке було сказано у вступній частині.

В юридичній науці, виходячи з енциклопедичних та інших юридичних видань, учені-юристи терміном “юридична доктрина” не користуються, більш звичним для них є термін “правова доктрина”. Проте цим терміном позначають різні поняття. В одних випадках це *сукупність* (система) *наукових знань* про певне правове явище, яка входить до теорії права як її складова, а за певних умов може бути розвинута у правову теорію з більшою чи меншою мірою узагальнення.

В інших випадках правова доктрина як “сукупність наукових знань у вигляді ідеї, концепції тощо” розглядається як “важливе і життєдайне *джерело права*”, на яке посилаються судді при вирішенні конкретних справ. Із цього конструюють “широкі” та “вузькі” поняття правової доктрини. Так, зокрема,

правова доктрина у власному або вузькому розумінні являє собою певний вид юридичного дослідження та його результатів на підставі засто-

⁹ М Теплюк, ‘Конституційне визначення публічної влади – ключова ланка юридичної доктрини України’ (2021) 2 Право України 29–41.

сування особливого методу, що полягає у систематичному, аналітико-оціночному поясненні істотного змісту права: приватного, публічного, кримінального та ін. Вона представлена, насамперед, у підручниках, хрестоматіях, монографіях та коментарях до законодавства і зводиться, головним чином, до інтерпретації та систематизації положень діючого права (хоча й може містити низку історичних, філософських, соціологічних та інших посилань)¹⁰.

Юридична доктрина України позбавлена тієї *суперечливої двозначності*, якою відзначається у науці поняття “правова доктрина”: з одного боку, правова доктрина “представлена у підручниках та монографіях”, тобто *необов’язкових* навчальних і наукових джерелах, що не мають нормативного значення *позиції владного суб’єкта*; а з другого боку, правова доктрина має *обов’язкове* значення для судді при вирішенні ним конкретних справ.

Отримуючи значення акту, ухваленого парламентом у контексті “Зasad внутрішньої і зовнішньої політики України”, Юридична доктрина України міститиме *офіційну позицію* представницького органу народу і законодавчого органу держави стосовно правових ідей і доктринальних підходів, якими має керуватися публічна влада, зокрема й при вирішенні судами конкретних справ.

Висновки.

1. Поняття юридичної доктрини відбиває необхідність існування офіційної позиції суб’єкта здійснення політико-правових реформ щодо підходів, принципів, ідей і положень, якими визначаються мета, напрями та способи державно-правового будівництва і які становлять основу правової політики держави.

2. Серцевину юридичної доктрини повинен становити юридичний механізм публічної влади – як система публічно-владних відносин, що включає у себе партійно-політичну, державну і самоврядну підсистеми організації та здійснення влади в суспільстві і має забезпечити цільову, функціональну та організаційну єдність публічної влади як суб’єкта національної ідеї, забезпечити поступальний і стабільний розвиток України у зовнішніх умовах нестійкого розвитку світу.

3. Національна ідея є вихідним пунктом, який у юридичній доктрині має конкретизуватися через ідеї суверенної, незалежної, демократичної, соціальної правової держави, задекларованої в ст. 1 Конституції України. Реалізація даних ідей визначає зміст усіх реформ українського суспільства і держави. Зважаючи на це, проблема визначення наукового поняття національної ідеї набуває актуального значення для сучасної науки і практики.

¹⁰ *Правова доктрина України, т 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція* (н 1) 60–1.

4. У формуванні поняття юридичної доктрини пріоритетне значення має дослідження феномена *публічної влади*, насамперед *методологічний* аспект цього дослідження, оскільки досі бракує єдиного *концептуально-го* бачення необхідних Україні державно-правових перетворень. Публічна влада здійснюється у формах держави та місцевого самоврядування, взаємодію яких визначає Конституція України, передусім на рівні її засад. А проте відсутність концептуальної єдності засадничих конституційних положень зумовлює необхідність їх зміни, яку згідно з чинною Конституцією затверджує всеукраїнський референдум. Тому об'єктивно необхідним стає ухвалення чинної *Конституції України в новій редакції* рішенням всеукраїнського референдуму. Таке ухвалення є ключовою ланкою стратегії конституційного процесу, від якої залежить успішність політичної та правової реформ, а з ними й реформування інших сфер життя виключно на правовій основі.

А оскільки в процесі здійснення передбачених доктриною реформ необхідним є дотримання принципу конституційної законності, виконання Конституції. Цим зумовлена потреба забезпечити охорону Конституції від її протиправної зміни та інших порушень її вимог, у зв'язку з чим існує потреба в окремому розділі “Охорона Конституції”, з визначенням охоронного юридичного механізму як складової єдиного юридичного механізму публічної влади.

5. Співвідношення понять юридичної доктрини та правової доктрини дає можливість уточнити поняття останньої як складової юридичної доктрини, позбавивши поняття “правова доктрина” внутрішньої логічної суперечності та визначивши його місце у теорії права.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Semenikhyn I, *Pravova doktryna: zahalnoteoretychnyi analiz* (Iurait 2012) (in Ukrainian).
2. Yushchuk O, *Pravova reforma: zahalne poniattia, problemy zdiisnennia v Ukraini* (Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy 1997) (in Ukrainian).

Edited books

3. Maksymov S, ‘Pravova doktryna: filosofsko-pravovi pidkhid’ *Pravova doktryna Ukrainy, t 1: Zahalnoteoretychna ta istorychna yurysprudentsiia* (Petryshyn O zah red, Pravo 2013) 58–93.
4. *Pravova doktryna Ukrainy, t 1: Zahalnoteoretychna ta istorychna yurysprudentsiia* (Petryshyn O zah red, Pravo 2013) (in Ukrainian).
5. *Pravova doktryna Ukrainy, t 2: Publichno-pravova doktryna Ukrainy* (Bytiak Iu zah red, Pravo 2013) (in Ukrainian).
6. *Pravova doktryna Ukrainy, t 3: Doktryna pryvatnoho prava Ukrainy* (Kuznietsova N zah red, Pravo 2013) (in Ukrainian).
7. *Pravova doktryna Ukrainy, t 4: Doktrynalni problemy ekolohichnoho, ahrarnoho ta hospodarskoho prava* (Shemshuchenko Iu zah red, Pravo 2013) (in Ukrainian).

8. *Pravova doktryna Ukrainy, t 5: Kryminalno-pravovi nauky v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy rozvytku* (Tatsii V, Borysov V zah red, Pravo 2013) (in Ukrainian).
9. *Problemy zastosuvannya mizhnarodnykh standartiv u pravovii systemi Ukrainy* (Kubko Ie zah red, Yurydychna praktyka 2013) (in Ukrainian).

Journal articles

10. Yevhrafova Ye, 'Doktryny ta kontseptsii u pravovii systemi Ukrainy: formy i sfery zastosuvannya' (2010) 5 Pravo Ukrainy 77–84 (in Ukrainian).
11. Tepliuk M, 'Konstytutsiine vyznachennia publichnoi vlady – kliuchova lanka yurydychnoi doktryny Ukrainy' (2021) 2 Pravo Ukrainy 29–41 (in Ukrainian).
12. Yushchik O, 'Iurydychna doktryna Ukrainy: aktualnist i naukovo-metodolohichni osnovy' (2021) 2 Pravo Ukrainy 18 (in Ukrainian).

Theses

13. Tepliuk M, *Konstytutsiino-pravovi problemy orhanizatsii publichnoi vlady v Ukraini* (dys kand yuryd nauk, 2008) (in Ukrainian).

Newspaper articles

14. Yushchik O, 'Natsionalna ideia: shcho tse? (vid utopii do teorii i praktyky)' *Holos Ukrainy* (6 liutoho 2021) 10–1 (in Ukrainian).

Mykhailo Tepliuk
Oleksii Yushchik

LEGAL DOCTRINE: TO DEFINE THE CONCEPT

ABSTRACT. The article emphasizes that in the context of reforming the legal system, it is necessary to consider not a legal doctrine, but a law doctrine focused on the organic unity of the state and law, in which law is a necessary form of state functioning. At the same time, the concept of "legal doctrine" is not denied, but it must be defined in relation to the concept of "law doctrine". It is claimed that the concept of law doctrine reflects the need for the existence of an official position of the subject of the implementation of political and legal reforms regarding approaches, principles, ideas and provisions that determine the purpose, directions and methods of state-legal construction and which form the basis of the legal policy of the state. It is emphasized that the core of the law doctrine should be the legal mechanism of public power, which is defined as a system of public-power relations, which includes party-political, state and self-governing subsystems of organization and exercise of power in society and should ensure the target, functional and organizational unity of public authorities as a subject of the national idea, to ensure the progressive and stable development of Ukraine in the external conditions of the unstable development of the world. It is noted that the national idea is the starting point, which in the law doctrine should be specified through the ideas of a sovereign, independent, democratic, social, legal state, declared in Article 1 of the Constitution of Ukraine. The implementation of these ideas determines the content of all reforms of Ukrainian society and the state. The research of the phenomenon of public power has priority in the formation of the concept of law doctrine. Public power is exercised in the forms of the state and local self-government, the interaction of which is determined by the Constitution of Ukraine, primarily at the level of its foundations. However, the lack of conceptual unity of the basic constitutional provisions necessitates their change, which, according to the current Constitution, is approved by an all-Ukrainian referendum.

KEYWORDS: state; law; law doctrine; legal doctrine; public power; legal mechanism of public power; national idea.